

Sørum-Speilet

Nummer 2 – 2014 – 20. årgang

MYE SKJER I 2014. Historielaget feirer grunnlovsjubiléet, og er med og arrangerer busstur til Eidsvollsbygningen 27. juni. Tertitten er viktig for bygda, og mer samarbeid med Historielaget ønskes, for å gjøre besøkende bedre kjent med hva Sørum kan tilby. Laget har mange oppgaver, og vil gjerne ha hjelp fra deg. Les *Lederens spalte* på side 2.

Vølneberg gamle skole i 2012: 4. klassingene ønskes velkommen til «gammeldags skole». I år er det stort jubileum. Foto: Winding-Sørensen

FASTE SKOLER I 150 ÅR

Vølneberg gamle skole, som historielaget eier, ble tatt i bruk i januar 1864. Skolen er altså 150 år i 2014, og det er derfor grunn til å se litt på bakgrunnen for opprettelsen av skolene i Sørum. Asbjørn Langeland har tatt et grundig historisk tilbakeblikk på 150 års skolehistorie i bygda. Les og lær på sidene 5-11.

ELLERS I DETTE NUMMER:

FRA ÅRSMØTET PÅ FROGNER - SIDE 3

PRESTEGÅRDSGUTTEN - SIDE 11

- Albert Hovind forteller om sin oppvekst på Sørum prestegård.

KLIPP FRA SØRUM-SPEILETS ARKIV: JORDSKRED I SØRUM - SIDE 17

- Leif Mathisen skrev i 2002 om rasene i 1768 og 1794.

LITT AV HVERT OM SMÅTT OG STORT - SIDE 18

LEDERENS SPALTE

2014 - 200 år etter miraklenes år - står i grunnlovens tegn.

Historielaget arrangerer busstur til Eidsvollsbygningen sammen med andre lag og foreninger i Sørum den 27. juni.

Det gir Sørum-Speilets lesere en god anledning til å repetere hva Sørum-Speilet og Karsten Alnæs allerede har formidlet om tilblivelsen av Norges Grunnlov. Det er fascinerende hva som har skjedd siden dengang.

Veier fantes knapt, kanalsystemer som transportårer var det snakk om, selv om fløtingen for det meste måtte ta til takke med uregulerte elver, dampbåter lå enda noen tiår frem i tid, jernbane var ikke påtenkt enda, og allikevel i de to hundre årene rekker vi å bygge Tertitten - og fjerne den igjen - nesten fullstendig. Men ikke helt.

Museumsjernbanen rusler de 3,5 kilometrene mellom Sørumsand og Fossum – til glede for mer enn 8000 tilreisende i 2013. Det er spiren til en reiselivsnæring. Næringslivet fikk muligheten i fanget for fire år siden, da Blaker og Sørum Historielag lanserte «Opplev Sørum» i samarbeid med Urskog-Hølandsbanen og Eight-Amcars Club. Forretningslokalene på Sørumsand er like stengt for helgeturister i dag som dengang. Men kanskje noen som ønsker å drive butikk er mer villig til å få drahjelp av levende kulturminner snart.

Sørumsanden stasjon. Hverken Blaker og Sørum Historielag eller Urskog-Hølandsbanen skal være vanskelige å be for å bli med på en utvikling i Sørum. Fra 2014 har Blaker og Sørum Historielag og Slora Møllers Venner sine styremøter i UHBs lokaler. UHB legger tilrette for at historielagets aktiviteter skal bli markedsført fra stasjonsbygningen på Sørumsanden og Velhuset på Fossum. Håpet er at flere av våre medlemmer vil være med oss i sommermånedene og førjulstiden for å orientere besøkende på UHB om hva Sørum har å by på av andre attraksjoner og opplevelser.

Utvikling i Sørum? Vi er sikre på at Sørum har et stort utnyttet trivselspotensial, som Blaker og Sørum Historielag kan bidra til å utløse, såvel for innenbygdsboende som for besøkende. Vårt utmerkede medlemsblad Sørum-Speilet leses nå av minst 500. Det er leseverdige og kan ganske sikkert bli til glede for langt

flere dersom de blir kjent med det. Med UHB som utgangspunkt kan historielaget profilere seg og styrke sitt medlemsgrunnlag ytterligere.

Aktuelle oppgaver. Av de sentrale oppgaver historielaget har konsentrert seg om, peker dette seg ut:

- ✚ Sørum Bygdebok
- ✚ Samarbeid med barneskolene om «En gammeldags skole» på Vølneberg for 4. klassene
- ✚ Kulturminneadopsjon rundt i kommunen for alle 7. klasser
- ✚ Restaureringsprosjekt på Slora Mølle og på Vølneberg
- ✚ Rusleturer og utflukter til de mindre kjente stedene i bygda
- ✚ Samarbeidsarrangementer med lag og foreninger gjennom året

Dette er oppgaver vi vil fortsette å arbeide med i året som kommer. Arbeidet med barn og unge betinger at kulturkontor og kulturskole deltar aktivt.

Årsprogram? Men ved siden av dette, begynner tanken om et fastlagt årsprogram med temamøter og tematiske utflukter for medlemmer å presse seg frem, ved siden av efterspørsel etter flere slektsgranskingskurs og etablering av grupper.

Vil du være med? Skal vi klare å ivareta alle oppgaver, er det behov for et økt engasjement blant medlemmer, ikke bare i det å delta, men også ved å bistå i organisering og administrasjon. Trivselsfaktoren i våre arbeidsgrupper er stor, men vi har utvilsomt et ønske om og plass til flere.

Vi ser spent frem til det driftsåret som ligger foran oss.

Dag Winding-Sørensen, leder

➡ **SEND OSS DIN EPOST-ADRESSE...@...**

Det skjer stadig noe, så hvis du ønsker å være oppdatert om historielagets arbeid, og vil ha beskjed om ulike aktiviteter, send din epost til ivwind@online.no.

➡ **HISTORIELAGETS BOKTILBUD**

Historielaget har mange gode bøker til salgs. Se hele boktilbudet på www.sorum.historielag.no/boktilbud.cfm

OM SØRUM-SPEILET

Redaksjon:

Lillian Mobæk, redaktør
Telefon 952 23 106
Epost lilmobe@online.no

Asbjørn Langeland
Telefon 63 82 00 85
Epost asb-lang@online.no

Dag Winding-Sørensen
Telefon 63 82 73 56
Epost ivwind@online.no

Anne-Marie Lund
Telefon 477 57 261
Epost annlund@online.no

Sørum-Speilet utgis med 5 nummer i året.

Publiseringsplan for 2014:

Nr.	Stoff-frist	Utgis ca.uke
1	25. januar	8/9
2	8. mars	14/15
3	16. mai	25/26
4	23. august	28/39
5	1. november	49/50

Stoff til bladet bes sendt pr. epost til redaksjonen, evt. pr. post til Blaker og Sørum Historielag, Postboks 72, 1921 SØRUMSAND.

© **Opphavsrett:** Materialet i Sørum-Speilet omfattes av åndsverklovens bestemmelser.

Utforming: Lillian Mobæk

Trykk: X-idé Media

Opplag: 600

BLAKER OG SØRUM HISTORIELAG

Stiftet i 1970 ved sammenslåing av Blaker historielag og Sørum historielag, og tilsluttet Romerike historielag og Landslaget for lokalhistorie.

Som medlem får du hvert år 4 nummer av **SKYTILEN**, medlemsbladet med lokalhistorisk stoff fra hele Romerike, og 5 nummer av **SØRUM-SPEILET**, med artikler fra Sørum. Medlemskontingent fra 2014: kr. 250,- pr. år. Postadresse: Blaker og Sørum Historielag, Postboks 72, 1921 SØRUMSAND. Bankkontonr: 1321.08.05189
Hjemmeside: www.sorum.historielag.no

Vi vil gjerne ha nye medlemmer! Ta kontakt med leder Dag Winding-Sørensen på ivwind@online.no, eller via «Kontakt-oss»-skjemaet på vår hjemmeside.

HYGGELIG ÅRSMØTE PÅ FROGNER

Blaker og Sørum Historielags årsmøte ble avholdt på Frogner den 12. mars 2014 med 32 deltakere. Det var bildeshow, god stemning, og leder Dag Winding-Sørensen ble tildelt Romerike Historielags hederstegn.

Årsmøtet startet i Biblioteket der bygdebokforfatter Jan Erik Horgen, og bilderedaktør Anders Henriksen hadde et morsomt og interessant bildeshow med bilder fra de fem hittil utkomne bygdebøkene.

Anders & Jan Erik foran en interessert forsamling. Foto: DWS

De har samarbeidet om bygdebøkene i over 12 år, og så langt har Anders samlet inn ca 1950 bilder. Temaet for kvelden var husdyr på gardene og jaktbilder. For den som ser godt etter i bygdebøkene, så finnes det artige hønsebilder i alle, og ofte ble familiebilder tatt sammen med husdyra. Etter showet vanket det mange gode ord, bøker og blomster på foredragsholderne.

Tom Halvorsen (t.v.) og Dag Winding-Sørensen. Foto: Odd Mobæk

Så fikk leder Dag Winding-Sørensen seg en stor overraskelse. Han ble nemlig meget velfortjent overrakt Romerike Historielags hederstegn av leder Tom Halvorsen. Dag har vært en engasjert leder for Blaker og Sørum Historielag i mange år, først i 1987-88, så fra 2008 og framover. Han står utrettelig på for historielaget, og av viktige saker kan nevnes utviklingen av Vølneberg gamle skole, arbeidet med den kulturelle skolesekken for bygdas 4. klasser, kulturminneadopsjon for 7. klassene, drivende kraft i restaureringen av Slora Mølle, kontaktperson for kommunale myndigheter, samarbeid med

mange kulturorganisasjoner, med i redaksjonen for Sørumspeilet, foredragsholder rundt omkring, verving av medlemmer... Laget har nå rundt 500 medlemmer, og har en omfattende arbeidsplan.

Dag fikk gratulasjon og blomster fra nestleder Gro. Foto: OM

God servering var det etterpå i Kafé Mat og Glede ved siden av Biblioteket, og deretter ble det formelle årsmøtet holdt. Gro Langeland ble valgt til møteleder, og styrte på en glimrende måte årsmøtet gjennom alle sakene. Detaljert referat av årsmøtet publiseres på nettsidene senere. Til referat-underskrivere ble valgt Eve Winding-Sørensen og Albert Hovind. Gro og styret har utarbeidet mer funksjonelle vedtekter for laget, og disse ble gjennomgått og vedtatt med noen få endringer.

Blomster ble overrakt til flere som takk for langvarig og godt arbeid. Ellen Margrete Graarud gir seg nå som sekretær etter ca 12 år i styret, og ble behørig takket for det. Leif Mathisen fikk blomster og takk for mangeårig innsats, og gratulasjon med 90-årsdagen senere i år. Kåre Bøhler fikk blomster for alt sitt arbeid hittil, han blir nå sekretær i laget, og Lillian Mobæk fikk blomster for redaktørarbeidet i Sørumspeilet og på nettsidene. Ellers var det stor takk til alle som bidrar i laget.

VALG. Valgkomiteén v/Morten Moen presenterte sitt forslag, og resultatet ble følgende:

Leder:	Dag Winding-Sørensen	Gjenvalg - 1 år
Nestleder:	Gro Langeland	Ikke på valg
Sekretær:	Kåre Alfred Bøhler	Ny - 2 år
Kasserer:	Kjell Kurland	Ikke på valg
Styremedlem	Elin Helen Mørk	Gjenvalg - 2 år
Varamedlemmer:	Vidar Døhli	Ny - 1 år
	Steinar Dalbakk	Ny - 1 år
	Torbjørn Eid	Ny - 1 år
Revisor:	Pål Erik Iversen	Gjenvalg - 1 år
Valgkomité:	Vera Braathen, leder	
	Hans Erik Kristiansen	
	Ellen Margrete Graarud	

ARBEIDSPLANEN FOR 2014-2015

Følgende arbeidsplan ble vedtatt for perioden mars 2014 til februar 2015.

Oppgavene er mange og arbeidskrevende, og vi gjør oppmerksom på at gjennomføringen av arbeidsplanen forutsetter at medlemmene fortsatt bidrar med mye og godt dugnadsarbeid.

1. Sikre lokalhistorisk kunnskap ved intervjuer, presentasjoner, turer i og utenfor bygda, og temamøter.
2. Orienterer om faglige spørsmål og arbeidet i historielaget gjennom utgivelse av medlemsbladet Sørumspeilet, og løpende oppdatering av hjemmesiden.
3. Følge med i forvaltningsprosesser i kommunen og fylket for verving av historiske verdier.
4. Bistå med bygdebokarbeidet for bind 6, og følge opp salget av bygdebøker og egenproduserte bøker.
5. Fortsette restaureringen av Slora Mølle ved å oppruste bygningsmassen, møllemaskiner og andre tekniske installasjoner. Støtte opp om tiltak og arrangementer i regi av Slora Mølles Venner.
6. Fortsette restaureringen, og utvikle driften på Vølneberg i forhold til den gamle skolen og redskapssamlingen. Holde «gammeldags skole» for Sørumskolens 4. klassinger. Markere 150 års-jubiléet for fastskolene i Sørumspeilet.
7. Støtte opp om slektshistorisk arbeid gjennom kursvirksomhet, møter, og svar på henvendelser fra enkeltpersoner.
8. Fortsette det gode samarbeidet med mange organisasjoner, både i og utenfor bygda.

Red.

Hjertelig takk fra Dag til Ellen Margrete Graarud. Foto: OM

FASTE SKOLER I 150 ÅR

Vølneberg gamle skole som historielaget eier, ble tatt i bruk i januar 1864. Skolen er altså 150 år i 2014, og det er derfor grunn til å se litt på bakgrunnen for opprettelsen av skolen.

Vølneberg gamle skole

I løpet av fire år, 1861-64, ble det kjøpt jord og tomter og bygd skolehus med lærerboliger i åtte skolekretser i Sørums, og tre i Blaker, til sammen elleve nye skoler i det som i dag er Sørums kommune.

Det forutgående planarbeidet var minimalt, for loven som påla kommunen å bygge skoler ble ikke vedtatt før i 1860. Det var ikke lange budsjettmøter heller. I Aurskog som også omfattet Blaker, tok sognepresten opp et lån med kommunal garanti og sendte regninga til kommunen etterpå.

Statstilskudd til skolebygginga var det ikke i 1860-åra. Skattebetalerne i kommunene måtte dekke kostnadene sjøl. Det er god grunn til å undre seg over hvordan de kunne klare et slikt løft.

Skoleloven av 1860

I 1860 ble det vedtatt en ny skolelov, *Lov om Almueskolevæsenet paa Landet*. Denne loven medførte en stor forskjell fra tidligere skolelovgivning både når det gjaldt innholdet i undervisningen, og organisering av skoletilbudet. Loven hadde i alt 90 paragrafer, og de viktigste bestemmelsene var:

- ✚ Alle kommuner skulle inndeles i skolekretser, og i hver skolekrets skulle det være et fast skolelokale.
- ✚ Undervisningen skulle omfatte: Lesning, kristendoms-kunnskap, utvalgte stykker av leseboken, fortrinnsvis slike som angår jordbeskrivelse, naturkunnskap, historie, sang, skriving og regning. «Skolen begynner og slutter hver dag med Bøn og Salmesang eller en af Delene.»
- ✚ Det ble fastsatt minimumskrav til antall skoleuker pr. år og antall timer pr. uke, og gitt bestemmelser om

skoleplikt og foreldrenes ansvar for å sende barn til skolen.

- ✚ Kommunene fikk mulighet til å organisere «småbarnskoler» som kunne betjenes av lærerinner.
- ✚ Kommunestyret fikk det økonomiske ansvaret for skolene, og det skulle etableres en felles skolekasse for skolene i kommunen.
- ✚ Lærerne ved kretsskolene skulle ha eksamen fra et seminarium, eller en lærerskole.
- ✚ Det kom regler for fastsettelse av lærernes lønn og arbeidsvilkår, og lærerne fikk oppsigelsesvern.
- ✚ I hver kommune skulle det være en skolekommissjon (skolestyre), og det ble gitt bestemmelser om oppnevning, rettigheter og plikter.

Barnekor i kirka og militære øvelser

Mange bestemmelser i skoleloven fra 1860 virker merkelige for oss i dag, f. eks. en paragraf som sier at kirkesangeren skulle ha med seg skolebarn til kirka for å hjelpe til med sangen. «Ved den offentlige Gudstjeneste medbringer Kirkesangeren, naar han tillige er Skolelærer, et passende Antal Børn fra sin Skole til Understøttelse ved Sangen, medmindre Skolecommissionen finder, at locale eller andre Omstændigheder derfor ere til Hinder. Ligesaa bestemmer Skolecommissionen hvorvidt Lærerne ved samtlige Skoler i Sognet skifteviis skulle medbringe et passende Antal af deres Skolers Børn, for i Forening med Kirkesangeren og under hans Ledelse at anføre Sangen.»

Et annet eksempel på en merkelig bestemmelse: «Naar Skolecommissionen finder, at Omstændighederne tillade det, gives Drengene Veiledning i Gymnastik og militaire Øvelser. »

Omgangsskole i 120 år

De første tilløp til allmenn skole fikk vi allerede tidlig på 1600-tallet. Da gikk det ut pålegg om at ungdommen skulle gis undervisning i de religiøse grunnsannheter. Denne undervisningen skulle foregå i kirkene i forbindelse med søndagsgudstjenesten, og det var degnen (klokkeren) som skulle forestå opplæringen. Seinere ble kravet gjort tydeligere. I 1645 gikk det ut pålegg fra kong Christian IV om at degnen skulle bruke en dag i uka til å undervise ungdommen utenfor kirken. Ingen skulle få gifte seg før de hadde lært de 10 bud, trosartiklene og Fadervår.

Hvordan pålegget fra Christian IV ble fulgt opp, vet vi ikke mye om, men etter hvert kom det fra København flere «forordninger». I 1720 kom det påbud om at ungdommen skulle møte i kirka hver søndag mellom påske og Mikkelmess (29. september), og i 1736 ble

konfirmasjonen innført. Tre år seinere kom en forordning om skolene på landet i Norge, som inneholdt bestemmelser om skoleholdere og klokkere, og i 1741 kom det vi kan betrakte som den første skoleloven – *Placat og nærmere Anordning angaaende Skolerne paa Landet*.

I Sørum og Blaker ble det nå, som i andre bygder, organisert omgangsskole med fast ansatte lærere (skoleholdere). Til å begynne med var det én lærer i Blaker og to i Sørum, men fra 1798 fikk Sørum tre lærere, og utover på 1800-tallet ble det opprettet flere lærerstillinger, slik at Sørum kommune hadde seks lærere da omgangsskolen ble nedlagt. I Blaker var det da blitt tre lærerstillinger.

Roteinndeling. Bygdene ble delt inn i distrikter og roter. Alle barn i en rote skulle ha skole sammen etter en fast tidsplan. Læreren måtte betjene flere roter som til sammen utgjorde et distrikt. Når læreren hadde holdt skole i to uker i en rote, gikk han til neste rote og holdt skole der i to uker o.s.v. Hvis det var fire roter i distriktet, kom han tilbake til første rote etter seks uker. Skoleperiodene kunne variere mellom én og to uker, og samlet skoletid for et barn i løpet av et år kunne variere mellom seks og elleve uker. Bøndene fikk plikt til å stille husrom til disposisjon, og alle barn fikk skoleplikt. For bøndene var det en belastning å holde hus for skolen og ha læreren i kosten, og det var derfor bestemt at alle gårdene i en rote skulle huse skolen et visst antall dager pr. år. Plikten varierte etter størrelsen på gårdene og fordelt etter skylda (skattetaksten) på den enkelte gård.

Omgangsskolelærerne hadde ingen formell utdanning. Det var et krav at de kunne lese, og ellers var det sognepresten som hadde ansvar for å gi dem den opplæringa som var nødvendig. Skolens viktigste oppgave var kristendomsopplæring. Først og fremst skulle læreren gi barna leseopplæring, og sørge for at de lærte viktige tekster utenat (barnelærdommen). Etter hvert kom skriving og til dels regning inn som tilleggsfag.

Faste skoler innføres 1861-64

Blaker som den gang var et sogn i Aurskog kommune, var først ute med å gjennomføre lovpålegget fra 1860 om å opprette faste skoler. Allerede i 1861 ble det bygd skolehus på **Fjuk**, **Svarstad** og **Fossum**. Den fjerde kretsen i Blaker, **Mork**, fikk i følge bygdeboka for Aurskog og Blaker skolehus i 1884.

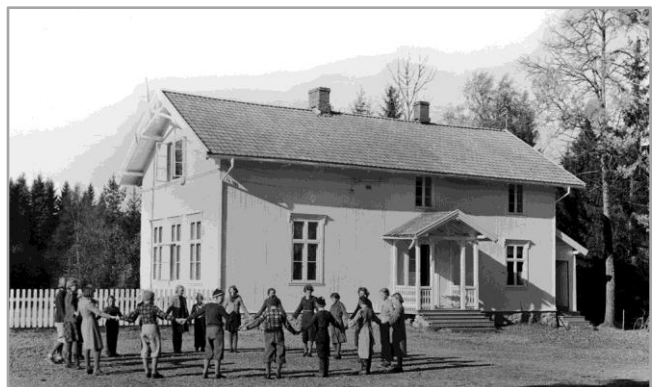
Fjuk skole

Svarstad skole

Fossum skole

Mork skole

Om Mork var egen skolekrets før 1884, gir ikke bygdeboka opplysning om. Loven gav anledning til å fortsette med omgangsskole i kretser med mindre enn 30 skolebarn, og den siste omgangsskolen i Norge ble avvirket så seint som i 1937. Men det er ikke sannsynlig at det var omgangsskole i Mork krets etter 1865. I følge bygdeboka ble det bygd ny skole på Mork i 1903-04. Er det sannsynlig at de bygde ny skole allerede etter 20 år?

Jeg har fått informasjon om at det første skolehuset på Mork lå på en annen tomt enn skolen som ble bygd i 1903-04. Tomta lå på sørsida av dagens hovedveg (kompvegen), og blir i dag kalt Skolestuehaugen. Det er fortsatt spor av en gråsteinsmur der. Marie Fjeld, som var født i 1861 og døde i 1961, skal ha fortalt at hun gikk på skole der. Jeg antar at dette er riktig, og da ble nok den første skolen på Mork bygd samtidig med de andre skolene i Blaker i begynnelsen av 1860-åra, og ikke i 1884 som det står i Aurskog og Blaker bygdebok.

De første skolene i Blaker hadde dårlig standard, og Aurskog kommune fikk klage fra skoledirektøren. Fjuk og Fossum skoler fikk tilbygg i 1883-84. Da sto kretsene selv for byggingen, men seinere tok kommunen over byggene og dekket en del av utgiftene. I 1897-98 ble det bygd ny skole i Fjuk krets, og i 1972 fikk kretsen ny skole for tredje gang, og skolen fra 1898 ble revet. I 1903-04 ble det som nevnt, bygd ny skole på Mork. Svarstad skole ble utvidet 1899-1900.

Svarstad skole ble erstattet av den nye Haugtun skole i 1938. Da ble den gamle skolen revet, men bygd opp igjen som bolig et annet sted. I 1975 ble også det huset revet. Fossum skole ble nedlagt i 1947, og skolehuset ble revet i 2008. Mork skole ble nedlagt i 1962. Skolehuset på Mork er nå grendehus.

Sørum og Frogner

Sørum skole ble bygd i 1862-63. Kommunen kjøpte 16 mål tomt til skolen i 1862 av eieren på Søndre Sørum. I 1880 ble skoleeiendommen utvidet med 12-14 mål innkjøpt fra Nordre Sørum. Eiendommen skulle også være klokkegård, da læreren på Sørum skole var tillagt stillingen som klokke (kirkesanger), og denne eiendommen var større enn de øvrige skoleeiendommene i Sørum. I 1923 ble den nye Sørums skolen som lå på ei annen tomt, tatt i bruk, men den gamle Sørum skole ble fortsatt benyttet til lærerbolig. Kommunen solgte eiendommen i 1973. Det gamle skolehuset er fortsatt i bruk som bolig, men det er betydelig ombygd.

Sørum gamle skole

Vølneberg skole ble bygd i 1863. Skoleeiendommen var 16 mål, som kommunen kjøpte fra Vølneberg «Framme» gnr. 9, bnr. 10. Det lå tidligere en husmannsplass (Teie) på den jorda som ble kjøpt til skoletomt. Vølneberg og Fosserud skoler hadde til å begynne med felles lærer. De første lærerne bodde ikke på skolen. Lærerboligen og skolejorda ble derfor leid ut til folk som ikke hadde tilknytning til skolen. Den første lærerfamilien som bodde her, Mons Jakobsen Grøsvik og Kristine Helene Pedersen Kyvik, flyttet inn i 1904. Ny skole ble bygd på eiendommen i 1923, og da ble hele den gamle skolen lærerbolig. Det var skole på Vølneberg til 1957 da kretsen ble lagt til Sørum skole. Den gamle skolen på Vølneberg ble nå i mange år brukt som sosialbolig, mens skolen fra 1923 ble grendehus.

Vølneberg skoler ca 1930, den gamle til venstre.

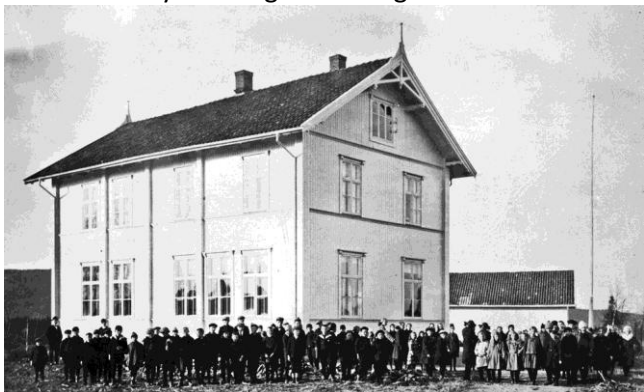
Den gamle skolen på Vølneberg ble brukt som bolig til slutten av 1970-åra. Da var den blitt sterkt forfallen, og det var usikkert hva kommunen ville gjøre med den. Historielaget tok imidlertid initiativ til bevaring av skolen, og i 1985 fikk Blaker og Sørum Historielag kjøpt den for en symbolsk sum, 100 kroner. I dag er skolen restaurert, og den framstår nå slik den var den gangen den ble brukt som skole. I år 2000 ble det første gang arrangert «gammeldags skole» der, og fra 2005 har «gammeldags skole» vært et fast tilbud til alle 4. klassingene i Sørum.

Fosserud skole ble tatt i bruk i 1864 samtidig med de andre skolene i Sørumsand. Det ble ikke kjøpt tomt til denne skolen, men den ble bygd på tomt som var leid for 99 år fra eiendommen Fosserud. Bygslingskontrakten for skoleeiendommen ble ikke tinglyst. Det fulgte ikke med jord til skoletomta, men seinere leide kommunen skolejord fra gården Borgen.

Fosserud gamle skole

Østby skole (Sørumsand) ble også bygd i perioden 1862-64. Skolen ble bygd på leid tomt, og den hadde ikke skolejord. Det var ikke lærerbolig i dette skolehuset, men det var et lite rom og kjøkken for en oppasser. Først i 1908 fikk Østby skole egen eiendom, og i 1909 fikk kretsen ny skole og lærerbolig.

Østby skole

Sørvald skole ble bygd i 1862 og var det første skolehuset i daværende Sørumsand kommune. Men allerede i 1820 ble det bygd lærerbolig med tilhørende 26 mål jord til læreren på Sørvald.

Sørvald skole

Det ble da bestemt ved Kgl. Resolution at et av prestegårdens underbruk på Sørvald skulle være «til brug og afbenyttelse for verdige skolelærere», og i tida som fulgte bodde det flere skoleholdere her.

Det nye huset, som ble bygd i 1862, inneholdt skolestue, lærerleilighet, jordmorleilighet og rom til kommunale møter. Dette var altså det første kommunehuset i Sørumsand, og det ble brukt som kommunens møtelokale til kommunen kjøpte Nordli i 1922. Huset var i bruk som ordinær skole til 1916, men fra 1936 ble det etablert arbeidsskole (snekkerskole) på Sørvald, og den var i drift noen år. Kommunen brukte huset som lærerbolig til 1963, da det ble solgt. Huset står der fortsatt, og er tatt godt vare på.

Refsum skole hadde den største jordveien av skolene i Sørumsand. Eiendommen som var på 30 mål, ble utskilt fra Søndre Refsum og solgt til kommunen i 1861. Skolehuset ble bygd nokså snart etter at kommunen anskaffet eiendommen. Refsum skole og Vølneberg skole ble bygd over samme plan med skolestue og lærerleilighet. Skolen var i bruk til 1916, da Refsum og Sørvald kretser ble slått sammen til Vesterskaun krets med skole på Søndre Asak. Refsum skole ble solgt som småbruk, og skolehuset ble revet i 2008. Nå er det nytt bolighus på tomta.

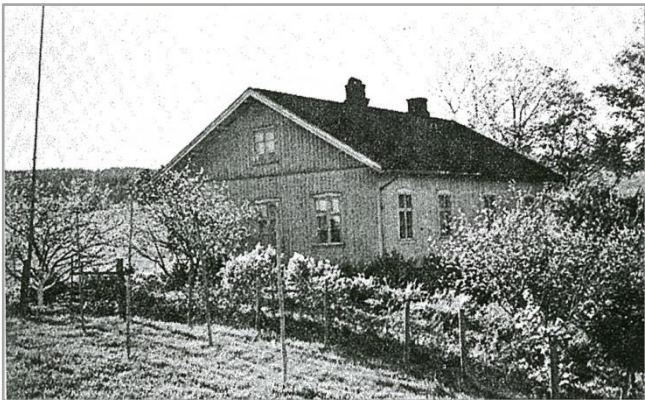
Refsum skole

Hval skole ble bygd i 1863-64. Skolen hadde skolestue, lærerleilighet og skolejord, og var bygd etter samme modell som flere av de andre skolene fra 1860-åra. I 1894 ble de to skolekretsene i Frogner slått sammen, og ny Frogner skole ble bygd på ny tomt. Sørumsand kommune solgte Hval skole i 1895, og huset ble revet i 1972.

Hval skole

Gamle Frogner skole lå på Bruhaugen under gården Rud på Vestsida av Leira. Kommunen kjøpte skoletomta som var på 16 mål i 1862, og skolehuset ble bygd i 1863-64. Også dette skolehuset hadde ei skolestue og en lærerleilighet. Denne skolen og Sørums skole var bygd etter samme modell, med to innganger på langsida. Seinere ble det kjøpt til et jorde på 8 mål på andre sida av Leira som læreren skulle disponere.

Frogner gamle skole

Da de to skolekretsene i Frogner (Hval og Frogner) ble slått sammen i 1894, ble ny Frogner skole bygd øst for Leira på samme sted som Frogner skole ligger nå. Skolen på Bruhaugen ble solgt. Skolehuset på Bruhaugen er fortsatt i bruk som bolig, men det er både ombygd og påbygd. I 1863 ble det bestemt at Frogner skulle ha egen klokke, og læreren ved Frogner gamle skole ble også klokke. Før den tid hadde Sørums og Frogner hatt felles klokke.

Alle skolene hadde ikke egen lærer

De siste åra med omgangsskole hadde «gamle» Sørums kommune seks lærere. Da fastskoleordningen ble innført, ble Sørums og Frogner delt i åtte skolekretser med en fast skole i hver krets. Men kommunen hadde fortsatt bare seks lærere. Det løste man slik at de fire minste skolene måtte dele lærer.

- ✚ Vølneberg skole, som hadde 60 elever, og Fossum skole med 34 elever, hadde samme lærer.
- ✚ Felles lærer hadde også Refsum skole med 60 elever, og Østby skole med 37 elever.
- ✚ Elevtallet ved de andre skolene var 82 ved Sørums skole, 70 ved Sørvald, 69 ved Hval, og 62 ved Frogner gamle skole (Bruhaugen).
- ✚ Til de to minste skolene, Fosserud og Østby, ble det ikke kjøpt lærerjord. Til de øvrige seks skolene kjøpte eller leide kommunen lærerjord.
- ✚ Alle skolene i Blaker hadde egen lærer. Læreren ved Svarstad skole var klokke i Blaker.

Loven av 1860 krevde at alle lærere skulle ha godkjent utdanning. To av omgangsskolelærerne i Sørums som var forholdsvis nylig tilsatt, tok kurs ved Asker seminar slik at de kunne få faste stillinger. En av de gamle skoleholderne, Hans Andersen, som hadde begynt som skoleholder allerede i 1829, fikk fortsette uten seminarutdanning på grunn av sin dyktighet. I tillegg til disse ble det ansatt tre nye lærere med seminarutdanning i årene 1862-65. Fra 1865 hadde da fem av lærerne i «gamle» Sørums seminarutdanning.

Den første lærerinnen i Sørums ble ansatt i 1881. Hun het Laura Knutsen. Grunnen til at hun ble tilsatt, var at barnetallet i Østby krets hadde vokst betydelig. Kommunen bestemte da at Østby og Fosserud, som til nå ikke hadde hatt klassesdeling, skulle bli to-delte skoler. Lærerinnen skulle holde småskole for de tre første årstrinn i de to kretsene, med 24 ukers undervisningstid i hver krets. De andre skolene i Sørums hadde fra 1865 slik klassesdeling: Sørums, Sørvald, Hval og Frogner ble tredelte skoler. Vølneberg og Refsum ble to-delte. I Sørums var det altså åtte skoler med til sammen 18 klasser. Disse skulle dekkes av seks lærere, og det betyr at hvert barn fikk to skoledager i uka.

Hvor mye skolegang fikk barna?

Alle barn hadde skoleplikt fra de fylte åtte år, og «indtil de udskrives fra skolen». Utskriving fra skolen skulle som regel skje ved barnets konfirmasjon. Men tidligere utskriving kunne tillates når barnets foresatte forlangte det, barnet hadde fylt tretten år, og skolekommisjonen finner at det har nådd den nødvendige kunnskap og utvikling. Men det var strenge regler for dem som fikk lov til å slutte skolen før normal tid: «Udskrives et Barn af Skolen før Begyndelsen af dets Forberedelse til Confirmation, er dets Forsvar pligtig til at sørge for at Barnet vedligeholder sin Christendomskundskab. Skeer ikke dette, kan Barnet paa ny af Præsten henvises til Skolen.»

Det var også anledning til å la 7-åringene begynne på skolen når skolekommisjonen «finner at lokale og andre omstendigheter tillater det». Foreldrene kunne bli ilagt bøter hvis barna var borte fra skolen uten gyldig grunn, eller tillatelse fra læreren. Dette var en tid da barnearbeid var akseptert, og loven tok høyde for det: «Fabrikeiere og andre Arbeidsherrer, som benytte Børn til Arbeide, maae under samme Ansvar ikke beskjaeftige Børnene saaledes, at de derved hindres fra at erholde den fornødne Underviisning.»

Den obligatoriske skoleplikt var 12 uker ved udelte skoler. Der skolen var inndelt i flere avdelinger (klasser)

var plikten ni uker i året. En skoleuke skulle beregnes til seks dager à seks timer, men likevel slik at lørdag ettermiddag skulle være fri.

Skolekommisjonen kunne med kommunestyrets samtykke utvide den obligatoriske skoletid med et frivillig tillegg. I Sørumsdal ble det vedtatt å legge til tre frivillige skoleuker ved de skolene som hadde klasseinndeling, slik at alle barn fikk tolv ukers skolegang pr. år. Når læreren skulle undervise tre klasser, betød det at barna skulle gå på skolen to dager pr. uke i 36 uker.

I dag diskuteres det om barn skal ha prøver og karakterer. I loven fra 1860 er også prøver et tema. Hvert år skulle alle kretsskoler holde en offentlig eksamen for alle skolepliktige over ni år. Ved denne eksamenen skulle sognepresten og/eller skolestyrets øvrige medlemmer være til stede. Hvis et barn ikke møtte til eksamen, kunne skolekommisjonen ilegge barnets foreldre eller andre som er i foreldrenes sted, en mulkt på inntil en spesiedaler.

Lærernes arbeidsvilkår

I loven ble det sagt at kommunene bør arbeide for å skaffe jord til så mange av sine lærere som mulig. I enhver kommune skal det, med eller uten bidrag fra amtsskolekassen, i det minste anskaffes familiebolig med tilliggende jordvei til én av lærerne. Jordveien skulle være så stor at den kunne fø to kuer, og det skulle være jord som passet til en hage. Hvis kommunen ikke kunne skaffe jordvei, hadde loven bestemmelser om at byggselldig prestegårdsjord, eller jord i statens eie skulle stilles til disposisjon for leie eller salg til kommunen. I tillegg til bolig og jord, hadde kommunen også plikt til å oppføre nødvendige uthus. Men «Vedlikehold av uthusene kan påbindes læreren når stiftsdireksjonen finner at lærerpostens vilkår tillater det.»

Som vi har sett foran, sørget Sørumsdal kommune for at det var bolig og lærerjord til alle de seks lærerne. En annen sak er at noen av lærerne ikke benyttet seg av bolig og jord som kommunen hadde anskaffet, fordi de allerede hadde egne gårdsbruk. I slike tilfeller ble lærerboligen og skolejorda leid ut til andre.

Lærernes lønn var ikke bestemt i loven, men loven hadde nokså omfattende bestemmelser om hvem som skulle fastsette lønna. I hvert amt (fylke) skulle amtsformannskapet fastsette en minstelønn for almueskolens lærere. På forhånd skulle stiftsdireksjonen (bispedømmets øverste ledelse) ha innhentet forslag fra alle skolestyrene, og disse forslagene skulle med prostenes påtegning oversendes amtsformannskapet. Minstelønna kunne så bli fastsatt for hele amtet, eller

for mindre deler av det, og det skulle fastsettes et beløp for hver skoleuke.

Hvis en lærer også var kirkesanger, skulle vederlaget for kirkesangeroppgaven komme i tillegg til lærerlønna. Der læreren disponerte skolejord, kunne kommunestyret med stiftsdireksjonens samtykke sette ned lønna. Men lønnstrekket måtte ikke være mer enn halvparten av den inntekten som en antok at jordveien kunne gi.

Skolekretsen kunne også ha et ord med i laget når lærerens lønn skulle fastsettes. Hvis kretsens skattepliktige husfedre var innkalt til møte, kunne de gjøre vedtak for å fremme skolevesenet i kretsen, «herunder forbedring av lærerens lønn». Møtet måtte være sammenkalt av skolestyrets formann som også måtte være møteleder. Møte av skolekretsens skattepliktige husfedre kunne skolestyrets formann sammenkalle når han selv fant det hensiktsmessig. Han var dessuten pliktig til å innkalle til kretsmøte, hvis minst fem av de skattepliktige husfedre i kretsen forlangte det. Her ser vi et mønster som gikk igjen når det gjaldt stemmerett og deltakelse i det offentlige liv. Man måtte være mann (husfar) for å kunne delta, men det var ikke nok – man måtte også være skattepliktig d.v.s. ha en viss inntekt. Det var nok mange fedre som ikke fikk delta i møter om sine barns skolegang fordi de ikke hadde økonomi til å betale skatt.

Lærere var fritatt for verneplikt så lenge de var i tjeneste. Hvis en lærer hadde vært i tjeneste i 7 år, var han også fritatt for verneplikt om han sluttet som lærer.

Skolekommisjon (skolestyre)

I alle kommuner skulle det være en skolekommisjon (skolestyre). I skolestyret skulle sognepresten være formann. Hvis prestegjeldet hadde resederende kapellan, skulle han også være med i skolestyret. Videre skulle kommunens ordfører være med. I tillegg til disse selvskrevne medlemmene skulle kommunestyret velge et antall medlemmer, så mange som de selv bestemte, og lærerne skulle velge én representant. Det var bare menn som kunne velges. Prestene ble spesielt pålagt å føre et løpende tilsyn med alt som «angår oppdragelse og undervisning i prestegjeldets skoler.»

Skolestyret skulle hvert år sette opp et budsjett for kommunens skoleutgifter. Budsjettet skulle sendes kommunestyret og danne grunnlag for utlikningen av skoleskatt.

Kilder og mer informasjon

For noen år siden foretok Norsk institutt for kulturminneforskning en registrering av gamle skolehus, og Odd Skullerud var da ansvarlig for å samle inn

informasjon om de gamle skolene i Sørum. Dette resulterte i en serie artikler i Sørum-Speilet i 2009-2010 (en artikkel for hver skole). Hvis en går tilbake til disse artiklene som en finner på www.sorum.historielag.no, kan en få omfattende opplysninger om den enkelte skole, men alle skolene er ikke med.

Sørum-Speilet har også tidligere hatt flere artikler om skolene i Sørum. I nr. 4/2002 finner en to foredrag av henholdsvis Odd Skullerud og Knut Tveit, og i nr. 5/2008 har Odd Skullerud og Trygve Sæther skrevet om Vølneberg skole. (Alle utgaver av Sørum-Speilet kan lastes ned fra nettsidene.)

Kilder til denne artikkelen:

Sørli, Magnus: Om folkeskolen i Sørum i bygdeboka Sørum herred, b.1. 1942.

Lillevold, Eyvind: Aurskog og Blaker, b. 3.

Horgen, Jan Erik: Sørum bygdebok, b. 1 – 5.

Lov om almueskolevæsenet paa landet, 1860.

Asbjørn Langeland

Bilder: De fleste skolebildene i denne artikkelen har Anders Henriksen, billederedaktør for bygdebøkene, ordnet. Noen kommer også fra www.skolehuset.net.

Her er kart med oversikt over de gamle skolene.

Et større bilde legges ut på nettsidene.

Skolene fra 1860-åra:

1. Frogner gamle skole
2. Hval skole
3. Sørvald skole
4. Refsum skole
5. Sørum skole
6. Vølneberg skole
7. Fosserud skole
8. Østby skole
9. Fossum skole
10. Svarstad skole
11. Fjuk skole
12. Mørk skole

(Krysset mellom veiene er 1904-skolen, syd for Rv170 er den gamle skoletomta.)

PRESTEGÅRDSGUTTEN

Nyttårsklokkene hadde stilnet, og året 1932 var i gang. Over en prestegård på nedre Romerike lå det spenning og forventning, for her ventes det to nye personer til gards med det første. Det kan tenkes at disse to, på hver sin måte, vil komme til å sette sitt preg på garden.

Gamleprosten hadde gått bort, og en pastor hadde vikariert en tid. Nå var en ny prest tilsatt, men ennå hadde han ikke kommet. Den andre som de ventet på, knyttet det seg større usikkerhet til. Ingen visste noe om denne personen ennå. Ekteparet som forpaktet prestegården ventet nemlig sitt første barn straks på nyåret. Og så, midt i januar, kom jeg til verden, godt hjulpet av stedets jordmor. Jeg så visstnok ut til å være sunn og frisk. Det fortelles at noe av det første jeg gjorde, var å tisse på jordmora. Det ble sikkert tilgitt!

Dåpen fant sted først i mars, og ble utført av vikarpresten. Det var kanskje litt raskt etter fødselen, de ventet ikke på den nye presten. Antakelig tenkte de kanskje at «vi vet hva vi har, men ikke hva vi får.» Navnet ble etter min farfar, oppkalling var svært vanlig den gangen. Da den nye presten kom, spurte han straks om jeg var blitt døpt. Han hadde kanskje tenkt at min dåp skulle bli en av hans første kirkelige handlinger i bygda, men slik gikk det altså ikke. Kanskje ble han skuffet, ikke vet jeg.

I de første månedene av mitt liv ble jeg etter hvert ganske tynn og blek. For lite næring i morsmelka ble det konstatert, så supplering måtte til. En del ekstra strev for mor, men slik har mødre måttet gjøre til alle tider, og det er ingen sak når det finnes noe å gi til en unge som trenger mer mat! Første gang jeg var ute, var en tur i barnevogn ute på vegen. Da var jeg allerede blitt fire og en halv måned, og det var vår og pent vær. Frisk luft for spedbarn var «fali» det! Jeg var muligens noe treg i utviklingen, for det måtte gå 14 måneder før jeg i det hele tatt våget meg over gulvet. Da var det blitt vinter igjen, og det meste av tida ble nok tilbrakt innendørs.

Som rimelig er, kan jeg ikke huske noe fra de to første årene. Men noe er blitt meg fortalt, som da jeg som to-åring fikk æren av å hilse på en ceberer gjest som kom til prestegården.

Daværende Oslobisp Johan Lunde kom på visitas til sognet. Han skulle vel ha en kontroll på både kirkens virksomhet og standarden på det materielle, og

derunder kom jo forpakterboligen. Det er blitt sagt om biskop Lunde at han var barnekjær, og det som er fortalt om besøket inne hos oss, tyder på at det stemmer. Da han kom inn og fikk se meg, satte han seg ned og begynte å synge for meg, og som en avslutning på treffet trillet vi ball til hverandre. Vi var helt klart på bølge-lengde!

Som to-tre-åring ble jeg stadig spurt om hvor gammel jeg var. Standardsvaret hadde jeg klart: «Te år suger på pinna bor i pakterboli'n på pestgå'n».

Når jeg nå videre forteller om livet på gården, blir det en blanding av det jeg selv kan huske, og ting som er blitt fortalt meg. Å vokse opp på en gård på 30-tallet, med mange folk og masse dyr, satte nok preg på en gutte-pjokk, selv om han ikke var klar over det selv der og da.

På et slikt sted var det alltid noe som foregikk. Stadig kom det folk til gårds som skulle snakke med presten, om dåp, bryllup, begravelser og annet. Jeg husker godt hestene som stod bundet utenfor når det var folk inne på kontoret. Men ikke alle hadde hesteskyss, for jeg kan fremdeles se for meg alle herresyklene som stod langs gjerdet, så det var nok mange som kom på sykkel. Det var alltid karer som gjorde ærender hos presten, jeg kan ikke huske at det kom noen damer for å ordne slike ting. Når en tenker på det i dag, var det jo litt rart, men slik skulle det nok være den gangen.

Prestegårdsgutten prøver å holde styr på kattunger. Ikke så lett!

Jeg opplevde også folk som drev med hardt kroppsarbeid både ute og inne, uten alle de hjelpemidlene vi har i dag. Derfor trengtes det mange for å drive en gård. Stellet med de mange kuene var det sveiseren som tok seg av. De skulle fores og melkes morgen og kveld, og det skulle måkes og strøs. Husene på gården var på denne tiden gamle og nedslitte. Fjøset stod vinkelrett på låven uten overbygg, så det var lang veg å gå etter fôr.

Dessuten var det ingen gjødselkjeller, alt ble trillet ut med ei tung trillebår av jern. Tyngre sveiserjobb er det vanskelig å tenke seg, men sveiseren var en trofast sliter for far i 15 år. Han fulgte med oss når vi senere flyttet fra prestegården også.

Her er vår trofaste og dyktige sveiser som stolt viser fram ei ku. Forpakterboligen i bakgrunnen.

Mekaniseringen av jordbruket hadde så smått kommet i gang, men det var folk og hester som sto for det meste av arbeidet ute fremdeles. Traktorene hadde så smått begynt å komme, men de ble stort sett brukt bare til pløying og harving.

Stor husholdning. Vanligvis var det også to gårdsgutter som arbeidet ute sammen med far på jordene, og i skogen. Husholdningen var stor med så mye folk, så mor og tjenestejenta hadde mer enn nok å henge fingrene i. Med så mange folk i kosten måtte det til mye mat. Det var fem måltider om dagen, ikke alle like store, men likevel. I bryggerhuset, som var et av rommene i forpakterboligen, fantes en stor, murt ovn i forbindelse med peisen. Når det skulle bakes brød, ble den fyrst opp med ved. Når den var blitt godt oppvarmet, ble glør og aske tatt ut, og ovnen ble fylt opp med brød som skulle stekes. Ellers var nesten all maten vi spiste gårdens egne produkter, som melk, kjøtt, flesk, mel, egg, poteter, kålrot og andre grønnsaker. Det var naturalhusholdning på sitt beste!

Alle disse arbeidsfolkene bodde også i samme hus som oss, altså i forpakterboligen. I presteboligen bodde foruten presten og frua, ei jente som var hushjelp der inne.

Så lenge verden ikke var større enn gården for meg, ble det å forholde seg mest til de voksne. Å være med ute på jorden var stor stas. Det ble sagt at jeg var med på

slåmaskin og selvbinder allerede da jeg var to og et halvt år. Kanskje lysten til å arbeide ute i det fri ble sådd her?

Fetteren min og jeg på selvbinderen sammen med far i 1935, så jeg var bare tre år. Det ser ut til at jeg er godt bundet fast!

Leker. I og med at jeg ikke hadde noen å leke med de første årene, måtte jeg jo finne på noe selv. Bare det å utforske alle husa på gården var spennende. En kunne kanskje finne ting en kunne leke med, for «kjøpeleker» til utebruk var det lite av. Men hadde en en liten, sløv kniv kom en langt. Fantet det i tillegg noen spiker, noen bordstubber, og kanskje noen kongler, var det litt av hvert en kunne lage til!

Av inneleker hadde jeg Tekno'n. Den bestod av et utall deler av metall. De var formet som stenger, plater, hjul, aksler og mer. Disse hadde tett i tett med hull, og sammen med skruer og muttere kunne en bygge mange forskjellige ting. Det var bare å bruke fantasien! En kunne få påbygningssett også, slik at det etter hvert ble mange og store deler. Tekno'n hadde jeg glede av i mange år. Det var datidens Lego. Fremdeles har jeg noen av disse delene.

En annen leke som jeg husker godt, var en flott flygmaskin. Den fikk jeg av en snill nabo, og han hadde snekret den selv. Det var en todekker, en flytype som var vanlig på den tiden. Den hadde et vingspenn på 60-70 cm, hvis jeg husker riktig. Farven var grønn, og det var påmalt noen bokstaver, muligens nasjonsmerke. For å komme opp i sitt rette element ble flymaskinen montert på ei stang, som igjen var festet til taket på vedskjulet. Her tok den seg flott ut!

Vinteren stod for meg som en spennende årstid. Det var alltid snø om vinteren, og jeg fikk ganske tidlig noen små bjørkeski. Far lagde bindinger av lær til meg. Først var det gårdsplassen som ble brukt til skiaktiviteter, for her

kunne jo de voksne ha oppsyn med meg. Siden ble vaktmesteren på skolen min følgesvenn. Skolen lå rett ved siden av prestegården, og vaktmesteren var ei godt voksen dame, så sammen med henne var jeg trygg. Vi trivdes veldig godt sammen. Ved hennes bortgang mange år senere stod fremdeles de gamle skiene hennes der med staver, godt innbundet, og på skiene var en lapp med navnet mitt. Hun hadde tydeligvis ikke glemt turene våre.

Skihopp. Etter hvert som jeg ble eldre, ble områdene rundt husa kjedelige, det var vel for flatt kanskje. Så da måtte jeg søke andre utfordringer, og låvebrua ble det nærmeste. Den kunne brukes både til utfor og hopp. Hopp var nok det som tok prisen, selv om lengden sjelden ble mer enn en meter eller så.

Mange år senere traff jeg tilfeldigvis en kar som husket meg som skihopper på låvebrua. Han hadde kommet bortover vegen, og så stoppet han for å se på meg. Ett av hoppene hadde gått riktig galt, fortalte han, og da jeg reiste meg opp etter fallet, gav jeg skiene skylda. Og det ble gjort i ordelag som dessverre ikke hørte hjemme i en barnemunn. Selv husker jeg ikke dette, men det gjorde nok inntrykk på mannen at den vesle prestegårdsgutten kunne banne så inderlig!

Neste par ski var av ask, og nå var tiden kommet for å prøve brattere bakker. Etter en stund i en og samme bakke syntes jeg nok at jeg var blitt rimelig god, og søkte stadig nye utfordringer. En dag en ny og enda brattere bakke skulle prøves, satte jeg utfor, men det endte med knall og fall i enden av bakken. Om jeg slo meg så ille, husker jeg ikke, men resultatet var i hvert fall to knekte skitupper. Hva som ble sagt ved hjemkomst, kan jeg heller ikke erindre, eller kanskje jeg rett og slett ikke vil huske det? Nye ski nå, da jeg akkurat hadde fått det, var selvfølgelig ikke noe å tenke på en gang. Men skiene ble reparert, de kom til snekkeren og ble fingerskjøtt, og så kunne jeg kjøre i nedoverbakker for fullt igjen.

Det var ikke bare å bruke skiene som var fint om vinteren. Ofte var det mye snø disse vintrene på 30-tallet, så på gårdsplassen ble det svære hauger av snø som var måkt sammen. Inne i en slik haug lagde jeg en gang ei hule, og her holdt jeg på med mye lek og moro. Men av en eller annen merkelig grunn, som jeg den dag i dag ikke forstår, lå visst akkurat denne haugen i vegen for presten. For en dag leide han en kar til å måke den vekk. Den fine snøhula mi ble borte! Presten var ikke mye populær i mine øyne da.

Vanligvis var vintrene kalde, men innimellom kunne det bli «linnvær» slik at vegene på gårdsplassen ble hålkete og glatte. For en unge var det jo moro å skli på den glatte isen, men for de voksne kunne det bli trøbbel. En dag tjenestejenta vår skulle ut en tur, gled hun og falt så lang hun var. Dette så prestefrua, som også tilfeldigvis var ute. «Gid, falt De?» ropte hun. «Neida, je bare datt», sa jenta.

Mange opplevelser. Som nevnt var det mye som foregikk på en slik gård. Dette var jo lenge før massemediene hadde noen betydning i hverdagen til folk flest, og inntrykk fra den store verden utenfor var det ikke mange av. Likevel var dagen full av opplevelser og inntrykk for en nysgjerrig guttunge.

Gårdsguttene og sveiseren hadde jo som sagt rom i forpakterboligen, og dit prøvde jeg å lure meg inn når jeg hadde en sjanse. Det var spennende å høre på disse gutta prate. Kanskje ikke alt egnet seg like godt for en guttepike, men desto mer interessant ble det jo å sitte stille og høre på. En av gutta hadde en sveivegrammofon, og på platene var det ofte tyrolermusikk, der sangerne jodlet. Dette var svært moderne på 30-tallet, og jeg syntes det var flott å høre på. Dessuten hadde de blader hvor jeg fikk mitt første møte med «Bustenskjold» og hans sambygdingere.

Mye ved til oppvarming. Både forpakterboligen og presteboligen var kalde og dårlig vedlikeholdt, og store mengder ved gikk til oppvarming i kalde vintre, som det var mange av denne tiden. En mann hadde nesten heltidsjobb med å kløyve den til småved. Særlig var presteboligen et stort vedsluk med de store rommene. Det var en av forpakterens plikter å bære veden inn i kjøkkengangen, så den var klar til bruk der inne. I den forbindelse ble det nok en del barnarbeid, for denne vedbæringa husker jeg godt. Noe annet jeg husker, som forteller litt om hvordan vedlikeholdet på bygningene var, er all snøen som føk inn i den uinnredde gangen i 2. etasje i forpakterboligen. Når det var snøvær og blåst, ble det så mye at snøen måtte samles og lempes ut dit den kom fra. Men etter hvert ble gangen panelt, og snøen holdt seg ute.

Penger. Utover i 30-åra bedret generelt økonomien seg, litt etter litt. Men noen stor pengehåndtering var det fremdeles ikke. Ei innejente tjente 30-35 kr. i måneden, gårdsgutten 40-45 kr. Sveiseren hadde noe mer, oppmot 70-75 kr. Det var nok ikke mye å klare seg med, men i

t tillegg hadde jo disse kost og losji på gården, så utgifter til bolig og mat var dekket på et vis.

For å forklare nærmere om pengenes verdi, kan jeg fortelle om da far og broren hans kjøpte en Fordson traktor sammen i 1936. Den kostet 3000 kr., og det var uhorvelig mange penger. Da kjøpskontrakten var underskrevet, sov hverken mor eller tante den påfølgende natt.

Men motoriserte kjøretøyer var nå på vei inn, og det var viktig å være med på utviklingen. Presten var også interessert i slikt, muligens var han den første presten i bygda som hadde bil. Jeg kan ikke huske merket, men registreringsnummeret sitter som spikret: C 17070!

Mor og tjenestejenta på trappa i sola. Kattungene og jeg får være med! 1938

Besøk i presteboligen. Det var ikke så ofte jeg var inne i presteboligen, annet enn når jeg la fra meg ved i kjøkkengangen. Men vi ble nok bedt inn av og til, og jeg husker godt en gang vi var hos prestefolka på middag. Prestefrua hadde dekket et nydelig bord med både krystall og porselen, levende lys var det også. Alt lå til rette for en hyggelig kveld. Vi satte oss til bords, og jeg så meg rundt, som rimelig var. Jeg studerte både den fine spisestua, og alt som var på bordet. Plutselig fikk jeg se at det var en sprekk i glasset jeg hadde fått, og dermed sa jeg høyt og tydelig i fra om det. Presten beklaget det hele sterkt, og jeg mener det kom et nytt glass foran meg, som var helt. Prestefrua hadde nok tenkt sitt da hun dekket bordet. «Her skal den lille gutten sitte, og glassene mine er jeg redd for». Det ble kanskje litt pinlig for henne også, men en kan i hvert fall tenke seg hvor ille berørt guttens mor var!

Gudstjeneste. Ellers så jeg jo presten i kirka de søndagene det var gudstjeneste. Far gikk ofte i kirka, og jeg var som oftest med. Men på søndagsskolen var jeg bare en gang som jeg kan huske. Det var søndagsskole i stedets misjonshus, og jeg husker at noen spilte på zitter

når vi skulle synge. Denne gangen ble søndagsskolen avsluttet tidlig, for at alle kunne gå på gudstjenesten i kirka. Jeg fulgte med de andre dit, og dermed ble jeg jo mye lenger borte enn beregnet. Da jeg kom hjem, ble det skjenn, de lurte på hvor jeg hadde vært så lenge, og hadde begynt å bli redde for meg. Uten sammenligning forøvrig er jeg jo ikke den eneste som har fått skjenn av engstelige foreldre etter å ha vært for lenge i Guds hus, det kan hende den beste!

Som sagt tror jeg det ble med denne ene gangen på søndagsskolen, men kirkebesøk ble det mange av sammen med far. Som regel traff vi onkelen min, og satte oss sammen med ham, bestandig på samme benk. Så satt vi da der, vi tre kara. Gudstjenesten begynte alltid med at klokkeren, som også var læreren min i ett år, kom fram i kordøra og leste inngangsberønnen. Han hadde antagelig veldig sterke briller, for når sollyset kom inn gjennom vinduet, gav det et spesielt skinn i brillene hans der han stod. Slikt legger en merke til når en er liten og sitter rolig og tankene sviver. Men jeg fulgte nok litt med på det som ble sagt også, for den inngangsberønnen kunne jeg på rams den gangen, og husker litt fremdeles. Disse kirkebesøkene sitter i det hele tatt sterkt i minnet, kanskje fordi jeg kjente både presten og klokkeren godt, jeg følte meg vel nesten som kompis med presten. En kan jo lure på hvorfor det var flest mannfolk som gikk i kirka? I våre dager er det vel nesten motsatt. Jo, det var nok fordi konene måtte være hjemme og lage middag til alle i husholdningen. Klokka ett måtte maten stå på bordet den gangen, det gjaldt enten det var helg eller søkna (hverdag).

Søndag ettermiddag med far. Vi sitter på dypvannsbrønnen på prestegården. Ca. 1937.

Viktig Oslo-reise. Vi var ikke så mye utenfor gården, annet enn på familiebesøk og slikt. Sjelden var vi i byen, det var langt dit, og en måtte ha viktig ærend skulle en reise helt til Oslo. Men da jeg var seks og et halvt år, reiste mor til byen og ble borte noen dager. Da hun kom hjem, hadde hun med seg en liten baby, godt innpakket i tepper og pledd, så det var så vidt jeg kunne se nesa på den vesle nykommeren. Så sa de at nå hadde jeg fått en liten bror, og jeg tenkte vel at en måtte nok reise såpass langt som til byen for å få tak i sånne. Det var jo litt morsomt og spennende med en bror, men du verden så liten han var! Han der var ikke mye å leke med, nei! Jeg tenkte at mor kunne vel reist og hentet en baby i byen litt før, så hadde ikke aldersforskjellen blitt så stor. Men om det ikke ble så mye lek med det samme, så gikk tida og han ble større, og etter hvert ble det da en å ha selskap med og passe på!

På skolen. Så var jeg jo etter hvert blitt så stor at jeg skulle begynne på skolen. Der var jeg godt kjent lenge før jeg ble skolegutt, for vi bodde bare noen hundre meter fra skolen. Lærerfamilien som bodde der, hadde to jenter som jeg lekte en del med. Lærerfrua var fantastisk flink til å engasjere oss ungene med forskjellige leker. Å komme dit i bursdagsslag og julebesøk var ekstra morsomt, og det hendte at hun satte oss i gang med leking ellers også. Dessuten hadde jeg en jevnaldrende gutt i nærheten som ble en god kamerat i mange år, og vi gikk også i samme klasse på skolen. Dermed var det ikke så stor overgang for meg å begynne på skolen, jeg hadde sett hvordan livet der var, og kjente alle lærerne. På skolen følte jeg meg nesten som hjemme, så trygt var det.

Krigen. En dag husker jeg spesielt fra det første året, det var den 9. april 1940. Vi barna skjønnte at noe hadde skjedd, men vi førsteklasingene ante jo ikke hva krig var, og hadde nok ikke lagt særlig merke til det dersom de voksne hadde snakket om slikt. Denne dagen ble vi samlet i klasserommet som vanlig, men jeg mener å huske at det ikke ble noe særlig undervisning. Men jeg husker godt at frøken, som bodde på skolen, gikk opp i leiligheten sin. Da hun kom ned til oss igjen, hadde hun hentet en sjokoladecake, det var en «delfiakake». Hun delte den opp i biter og gav oss. Hun visste vel ikke hva hun skulle gjøre for å takle denne situasjonen, og tenkte nok at en kakebit kunne dempe uroen for oss små. For det var noe nifst over denne dagen. Ute på skoleplassen kunne vi se svart røyk stige opp bak åskammen i vest. Det var tyskerne som allerede hadde bombet flyplassen på Kjeller. Vi slapp tidlig hjem denne dagen. Alt var så

usikkert, hva kom til å skje videre? Men på en måte gikk jo livet sin vante gang også, på en gård må arbeidet gjøres enten det er krig eller fred. Onkelen min hadde fødselsdag, og om kvelden gikk vi dit for å feire den. Men feiringen ble sikkert preget av det som hadde skjedd, og alt var nok litt annerledes enn vanlig.

Det gikk ikke mange dager før vi hadde militær-avdelinger i vegen. Det var biler og motorsykler, men også hester og vogner, noe som virket underlig siden det var så mye snø enda. Tungt var det sikkert for dem som marsjerte også, selv om de ofte sang av full hals mens de gikk. Noen styrker slo seg ned enkelte steder i distriktet, men direkte krigshandlinger slapp vi her. Livet måtte gå videre, selv om mye ble mer komplisert i tiden som kom. Det kom så mange forskjellige restriksjoner, og etter hvert ble det også mangel på ting.

Jeg minnes en dag svigersønnen til presten, som arbeidet i et departement, kom og spurte om jeg ville være med ham på tur. Vi skulle teste støvler med trebunn, for nå var lær tydeligvis blitt mangelvare. Turen gikk både langs vegen, og i skog og mark. Trebunnene var stive og leie å gå med, og jeg snubla og falt rett som det var. Det spørs vel om denne turen hadde noen betydning for produksjonen av fottøy med tresåle.

Hopprenn. Jeg har tidligere vært inne på det med vinter, og snø og ski. Det var like moro med ski nå som jeg var blitt større. Av og til ble det arrangert skirenn, og vi trente mye. Langrenn for gutter var det aldri, men hoppet gjorde nesten alle. Bakken måtte vi vanligvis sette i stand selv der det egnet seg. Det var mye arbeid, for først måtte vi opp hoppet av snø, så var det å trække til slik at det ble hardt i både ovarenn og unnarenn. Så begynte den virkelige moroa, for nå hadde vi hoppbakke, og konkurransen var i full gang om det lengste hoppet. Jeg husker godt det første «ordentlige» rennet jeg var med i. Jeg gjorde vel ikke akkurat det helt store, for det ble fall i ett av hoppene mine, og det var jo veldig ergerlig. Likevel ble jeg nå med alle de andre på premieutdeling på et nærliggende lokale, mest for å høre og se på. Men tror du ikke at jeg ble ropt opp, og fikk ei lita sølvskje! Da var jeg ikke lite stolt!

Den dag i dag husker jeg godt hvem som stod for utdelingen, det var handelsbetjenten på meieributikken. Fremdeles lurer jeg på om dommerne hadde fått med seg alt, kanskje de ikke så at jeg datt? Dette skirennet gav meg nok blod på tann, for litt etterpå fikk jeg tilfeldigvis greie på av en på skolen at hjemme hos ham

hadde de svær hoppbakke. En dag bandt jeg skiene på sparken og dro av gårde, for nå skulle det hoppes! Men da jeg kom fram og fikk se bakken, ble jeg temmelig betenkt. Var den virkelig så stor da? Jeg ble stående der en stund og se på noen andre som hoppet - nei, å nei, så høyt de svedde! Langt kom de også, uff, nei, dette var skummelt, jeg kjente motet forsvant. Dette turde jeg ikke. Å, så flaut å dra hjem med uforettet sak, uten i det hele tatt å ha prøvd! Men slik ble det, nederlaget var et faktum.

Fotball. Om sommeren var det fotballkamper, men fotball var heller ikke organisert for de yngste. Uansett var det moro å se på, og jeg var ikke gamle karen da jeg første gang overvar en kamp med voksne spillere. Jeg skjønte jo lite av det som foregikk ute på banen, men fulgte med så godt jeg kunne. Mens jeg stod der, kom plutselig ballen trillende bort til meg, og jeg tok den opp. Det som forundret meg var at ballen kunne være så lett, den veide jo nesten ingenting!

Det var mitt første møte med fotballen, men slett ikke det siste. Lite visste jeg da at det skulle bli mange timer ved sidelinja opp gjennom åra!

Flytting. Så ble det vår i året 1942, og vi skulle flytte fra prestegården var det bestemt. Vi skulle til en gård i nabobygda, og dette var ikke gode nyheter for en tiåring. Å måtte reise fra venner, skolen og alt jeg var vant til, var så trist. Selv om jeg ikke var eldre, var det mye som bandt meg til stedet der jeg hadde mine første år.

Det ble mye som var nytt og annerledes å forholde seg til på det nye stedet. Særlig det å skifte skole var rart og vanskelig, den første tida der er det fristende å glemme. Men jeg fikk nye kamerater, og alt «går seg til», som det heter.

Albert Hovind

Alle bilder er fra Albert Hovind.

Artikkelen er nedskrevet og redigert av Anne-Marie Lund.

Sørum Prestegård

Sørum-Speilets redaksjon takker for denne fine historien, og oppfordrer flere til å skrive sine historier. Viktig å fortelle!

KLIPP FRA SØRUM-SPEILET

I anledning av medlemsbladets 20. årgang gjengis her en artikkel om «Jordras i Sørum» skrevet av Leif Mathisen, og trykket i Sørum-Speilet nr. 2/2002.

Jordras i Sørum

Høsten 2000 var Sørum i nyhetsbildet på grunn av faren for store jordskred. Området vi ligger i på Romerike har vært hjemsoekt av en lang rekke jordskred opp gjennom historien. Et av de best dokumenterte fant sted i 1768. Da kom omtrent 500 dekar på garden Skea i bevegelse.

Skearaset 14. og 15. april 1768

Ulykken ble omtalt i Norske Intelligenz-seddeler for 20. april 1768. Ei uke etter raset kunne sogneprest Mandall gi følgende skildring av hendelsesforløpet:

«En gaard Schea kaldet blev sistleden Fredag den 15. April om Morgenen omtrent Klokken 4 ved et grusomt Jordfald i Bund og Grund ødelagt, saa at ei allene alle de paa Gaarden staaende Huse, 26 i Tallet, men endog 23 Mennesker med Hæster og Fæ, samt andre Slags Creature, i et Minut blev omkastet, og med Jorden, der blev drevet af nogle hemmelige Vand-Aarer, saa bortskyllet, at de længst bortdrevne Ting standsede en halv Miils Vei på hver Side af Gaarden! Af Menneskene ere 7 blevet reddede, men de øvrige 16 ynkeligen omkommet, deraf 9 fundet i en Elv Rømua kaldet, hvorudi den neden Gaarden rindende Bæk havde sit Udløb. Iblant de 7 bjergede ere de fleste saarede.»

Presten drøfter så årsaken til jordfallet og forteller at «hver Dag udfalder meer og meer, saa at Gaardens største herlighed hermed borttages. Den udskyllede Jord ere et tykt, seigt og slibrigt Blaae-Leer eller Mergel, hvilket saaledes har opfyldt den førrommeldte Elv, at det har betaget alle Rejsende Overfarten.»

Ut på høsten samme året skjedde nye utglidninger med tilstopping av Rømua. Flere gårder i nabolaget fikk store skader ved oppdemming av Hønsibekken og Vilbergsbekken, og likeens gårdene beliggende langs Rømua. Flere av gårdene fikk midlertidige skattelettelser. I august 1769 ble det holdt synsforretning på de brukene som hadde fått størst skader. Det var ikke lett å vurdere tapene, og ny besiktigelse ble derfor holdt både i 1771 og 1775. Skea fikk redusert skylden med 1 ½ skpd. tunge, ellers oppnådde følgende garder midlertidige skattelettelser: Egner nordre, Asak nordre og søndre, Merli, Vølner, Sæteren, Haskoldrud, Sagen østre,

Tangerud, Mjønerud og Vilberg Øvre. Flere kvernbruk gikk også tapt.

Lørifallet i 1794

Den første utglidningen fant sted 18. juni, og ble fulgt opp av nye ras 2., 3., 7., 18. og 20. juli. Disse rasene omfattet også mindre utglidninger både på Ålgård og Prestegården. Den utglidde massen ble i alt beregnet til 23 millioner 400.000 kubikkalen, eller ca. 6 millioner kubikkmeter. Rømua ble fylt opp av leire og sand i en lengde av 9 km, og i en høyde av 19 meter over lavvannstand. Elveløpet ble helt stengt i 132 døgn, og ble åpnet ved hjelp av militære mannskaper under oppsyn av vegvesenet. Hvert ras skal ha vart i ca. 40 minutter. Heldigvis gikk ikke menneskeliv tapt, men det strøk med en del krøtter og løsøre.

Skaden ble taksert allerede på ettersommeren samme året, og det ødelagte jordarealet på Løri ble anslått til en verdi av 7.650 riksdaler. Dessuten mistet enken Anne Aalgaard sine rug- og byggåkrer og ble nødt til å flytte husene sine. Ulykken rammet også Prestegården, Rømua lense, Hammeren, Sørli, Merli, Smedsrud, Mjønerud og Norum. Det var oversvømmelsen i Rømua som var skyld i ødeleggelsen på de fleste av disse gårdene, som til sammen hadde 23 oppsittere. På enkelte gårder ble opptil halvparten av eiendommen forringet. Restene etter Søndre og Nordre Løri ble verdsatt til henholdsvis 350 og 150 riksdaler, alt for lite til å dekke den påhvilende skylden.

Lørikatastrofen ble skildret i oktober-nummeret av det danske tidsskriftet Minerva samme året. Alle gode og menneskekjærlige borgere ble anmodet om å slutte opp om en hjelpeaksjon til fordel for de skadelidende bondefamilier på Løri. Om Løri-mennene heter det at «De vandrer modløse og huusvilde omkring for at lede efter Boelig, uden at finde den.»

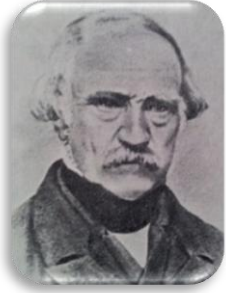
Ved kongelig resolusjon av 26. oktober 1796 ble Nordre Løri tilstått full skattefrihet, og Søndre Løri skattefrihet i 10 år av 2 skpd. ½ lpd. tunge, dvs. en reduksjon på ca. 85%.

Det har også gått skred i Lørifallet så sent som i 1883 og 1899. Hver gang raste ca. 50 meter av hovedvegen gjennom Lørifallet ut. Det meste av den nåværende tettbebyggelsen i Lørifallet ligger innenfor det gamle rasområdet. Mest markert kan en se den gamle ras-kanten når en kjører opp Fallbrauta mot Sørumsletta.

Leif Mathisen

Raset på Løri i 1794

Asbjørn Langeland har flere opplysninger om raset.

Anders Nielsen Asak (1796-1882) som var ordfører i Sørums kommun i to perioder, 1840-41 og 1846-49, var sønn av Nils Jacobsen og Anne Gulbrandsdatter, som eide den ene av de gårdene på Løri som raste ut i 1794.

Han skrev en liten beretning om rasene på Løri og Skea. Den er tatt med i boka *Optegnelser angaaende en bondeslegt paa Romerike* som hans barnebarn Adolf H. Braanaas gav ut i 1924. Anders Nielsen Asak forteller at familien måtte skaffe seg midlertidig bosted på Bølser, senere på Vølneberg, men de bygde opp nye hus på Løri og flyttet tilbake dit i 1801.

Her gjengir vi hva han skrev om raset.
(Den gamle rettskrivningen er moderert, aa=å, blev=ble o.s.v., men ingen ord er endret.)

«**Løhrens jordfald** gikk i 1794 i juni måned omtrent åtte dager før sankthans i det samme fæet ble melket på gårdplassen om aftenen, mens solen ennu skinte blankt. Med ett hørtes nogen knall som kanonskudd fra elven. Dette forfærdet folk og min far ropte på folk, og de tok flukten mot øst, og kreaturene sprang efter av skrek, og derved ble de reddet. Gårdens jorder som før lå i flukt med Sørumsletten, gikk ut i Rømuelsen. Fallet stanset da en del av husene var gått, og det ble rolig i 36 timer; men da gikk resten av innmarken og husene. Denne jordmasse fylte elven opp til Mjønerud og ned til Hammeren, så der måtte graves en renne for å lede elven til det gamle spor. Husene forsvant i lermassen.

År 1768 den 15de april hendte den sørgelige ulykke på gården Schea i Sørums kommun at den gikk ut ved lerfall. Den påfølgende høst den 15de oktober gikk også en rest. Der bodde to bønder, Hans og Iver. Hos denne (Iver) var 15 mennesker med i fallet, hvorav 9 reddedes. Av kreaturene reddedes en kvie. Hos Hans var 8 mennesker med i jordfallet, men kun han ble reddet. Han hadde 3 hester og 10 kreaturer som alle omkom. Anne Schea (Ivers kone) og en 13-årig sønn, Jakob Aalgaard, fløt med i lerfallet nedad Holsbekken og opp over Rømma til Asakbekken og kom ut av leret der. De levde til de ble meget gamle.»

LITT OM SMÅTT OG STORT...

► Fest for Slora Mølles Venner

Venneforeningens festkomité v/Kari Huuse, Kjell Kurland, Brith Kristiansen, Magnar Olsen og Dag W-S arrangerte en hyggelig vennefest med sang og god mat på Skytterhuset i Blaker lørdag 15. mars.

Dag Winding-Sørensen ønsket velkommen, og hadde laget en fin møllesang for anledningen. Arbeidet på mølla skrider jevnt framover, takket være en dyktig og entusiastisk dugnadsgjeng. Anja Schiel og Nomdo Westerdaal viste interessante bilder, så vi virkelig fikk se det omfattende restaureringsarbeidet som har pågått gjennom årene. Og noen lekre kakebilder var det også, av kakene som Brith Kristiansen så trofast bidrar med.

Fra venstre: Nomdo Westerdaal, Dag-Einar Hellerud, Håkon Sand, og Bjørn Undrum. Foto: Odd Mobæk

Dag-Einar delte ut diplom og bøker til Bjørn Undrum, Håkon Sand, og Kristin S. Blyberg (ikke tilstede) som takk for godt utført styrearbeid året før. Og for sin store innsats fikk Nomdo Westerdaal Dugnadsprisen 2013.

Red.

► Kulturvernkonferansen 2014

Det var fullt hus med engasjerte deltakere i Gamle Logen i Oslo lørdag 15. mars, da Kulturvernforbundet arrangerte Kulturvernkonferansen 2014.

Det ble en interessant og vellykket konferanse, med mange gode foredragsholdere, bl.a. riksantikvar Jørn Holme, Andreas Hompland, Ola Fjellheim og Kåre Willoch. Deltakere fra Sørums kommun var Dag Winding-Sørensen, Lillian Mobæk og Berit Leikhammer.

Et av mange aktuelle kulturvernspørsmål var hva vi skal med «gamle dager». Og noe av svaret ble at vi trenger fortiden for å skape fremtiden, så formidling av fortidens historie er viktig. Les mer på kulturvernforbundet.no. Neste års konferanse arrangeres 14. mars 2015.

➡ Minnegudstjeneste for 1814

Gudstjenesten i Sørums kirke 9. februar 2014 minnet om gudstjenesten 25. februar 1814, der utsendinger til Riksforsamlingen på Eidsvoll skulle velges.

Dagen ble markert ved at to soldater i full uniform, som Historielaget hadde leid fra Romeriksspillene fra Blaker Skanse, møtte folket ved kirkedøren. Eden fra 1814 ble lest høyt i kirken av noen menn som var pekt ut til det. Sognepresten snakket om jubiléet og noen av aktørene den gang i sin preken. Ved kirkekaffen etterpå kåserte Asbjørn Langeland, på vegne av Historielaget, om hva som skjedde og hvilke personer som var sentrale i 1814. Kåseriet er publisert på www.sorum.historielag.no.

➡ Hederstegn for godt arbeid

På Romerike Historielags julebord 2. desember 2013 ble Gro Langeland og Terje Løken fra Blaker og Sørums Historielag tildelt Romerike Historielags hederstegn.

De har begge gjennom mange år gjort en stor innsats med å formidle og ta vare på vår lokalhistorie, spesielt det ærverdige Historielagets Hus fra 1700-tallet.

TUR- OG AKTIVITETSKALENDER

✚ Onsdag 2. april kl. 19:00: «Kveldsvæl»

Historielaget inviterer til «Kveldsvæl» - god gammeldags kveldsmat på Foreningshuset i Lørenfallet. Vi vil snakke om tidligere tiders matskikker, dele historier og snakke om hva som bør prioriteres i historielagsarbeidet. **Pris:** kr. 50,-. **Velkommen!** Ta gjerne med venner og kjente.

✚ Torsdag 10. april: Årsmøte Slora Møllens Venner

Kl. 18:30 er det årsmøte på Fjuk skole. Ole Jakob Holt snakker om bevaring av gårdsbygninger.

✚ Tirsdag 6. mai: Tur til Røverskansen

Gode venner i «Børge-Borgere» fra Borgen i Ullensaker, inviterer våre medlemmer med på tur til Røverskansen, en gammel bygdeborg på grensen mellom Nes og Ullensaker. Start fra Henni-skogen i Nes kl. 18:15. Turen er ca 2 km hver vei. Bilsykss kan ordnes et stykke inn.

Turleder: Ove Antonsen fra Raumnes Historielag, som er meget kunnskapsrik og godt kjent. Husk godt fottøy og sitteunderlag. Ta med kaffe og noe å bite i. Påmelding **innen 2. mai** til Kåre Bøhler, epost: alfrebo@online.no eller tlf. 93876365 for avtale om samkjøring.

✚ 19. – 23. mai: Vølneberg gamle skole

«Gammeldags skole» for Sørums 4. klasser.

✚ Mandag 26. mai: Slora Mølle

7. klasse fra Fjuk skole er på mølla.

✚ Torsdag 19. juni kl. 18:00: Tur til Kvevli

Rusletur til klebersteinsbrudd ved Kvevli.

Leder: Albert Hovind. Fremmøte hos Albert Hovind.

✚ Mandag 23. juni: St. Hans-fest på Vølneberg

150-årsjubiléet for Vølneberg gamle skole feires med et arrangement som Vølneberg Vel og Historielaget samarbeider om. Ellen Margrete Graarud er ansvarlig for Historielagets del av programmet. Mer info kommer.

✚ Fredag 27. juni kl. 9:00: Tur til Eidsvoll

Reis 200 år tilbake i tid og opplev hvordan stemningen var i huset under de seks viktige ukene i norsk historie.

Program: Omvisning i både hovedetasjene og kjelleren.

Mat: Koldttallerken med «smak av 1814».

Avreise: Kl. 9:00 fra busstasjonen på Sørumsand.

Pris: 400,- **Bindende påmelding** innen 19. juni på tlf. 63869450 eller epost biblioteket@orum.kommune.no. PS. Ikke vent for lenge med påmelding, det kan bli fullt. *Arrangører: Foreningen Norden Sørums, Folkeakademiet Sørums, Blaker og Sørums historielag, Sørums bibliotek.*

✚ Torsdag 7. august kl. 18:00: Tur langs Glomma

Rusletur langs Glomma fra Rånåsfoss til Blakersund.

Leder: Bjørn Tveit. Fremmøte ved Rånåsfoss kraftstasjon.

✚ Torsdag 14. august kl. 18:00: Tur i Blaker

Rusletur ved Blaker skytebane, torvuttak, kobberforekomster, glimmerforekomster med mer.

Fremmøte ved Blaker skytebane.

✚ Lørdag 6. september kl. 11:00: Kjenn din bygd

Foreløpig dato for den årvisse Kjenn din bygd-turen.

GODT SAGT

♥ Da jeg kom hjem, ventet jeg å få en overraskelse, men fikk ingen. Da ble jeg selvfølgelig overrasket.

♥ Det første jeg gjør om morgenen, er å pusse tennene og kvesse tungen.

♥ Jeg er ikke ung nok til å vite alt.

STØTT VÅRE SPONSORER – DE STØTTER OSS!

www.blaker-bygdeservice.no

www.blakersparebank.no

www.advokat-hagen.no

Nordfonn – Fokus Butikkcenter, Sørumsand
Telefon 63 86 60 70, epost nordfonn@interoptik.no

www.aeas.no

B **RETURADRESSE:**
Blaker og Sørums Historielag
Postboks 72
1921 Sørumsand

